

طراحی الگوی آموزش و ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی

بهرام اکبرپور^۱، دکتر عزت اله نادری^{۲*}، دکتر مریم سیف نراقی^۲، دکتر قدسی احقر^۲
 ۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 ۲. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 (تاریخ دریافت: ۹۸/۸/۲۰، تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۱)

چکیده

زمینه: اخلاق حرفه ای یکی از اصلی ترین صلاحیت های دنیای کار است و هدف از پرداختن به آن تربیت نیروی کار ماهر، درک جایگاه آن و پیشرفت آن در برخورد با چالش ها، اخلاق شغلی و مشکلات آنها در یادگیری موفق کار و پیشرفت شخصی در جامعه و زندگی می باشد. این مقاله با هدف طراحی الگویی برای آموزش و ارزیابی مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی به رشته تحریر درآمده است.

روش: رویکرد تحقیق حسب مفهوم تحقیق "ترکیبی" و هدف آن کاربردی است. جامعه متشکل از برنامه ریزان درسی و هنرآموزان است. در بخش کیفی پژوهش نمونه آماری به روش قضاوتی تعیین و با تشکیل گروه کانونی شامل ۵ نفر از هردو جامعه و انجام سه جلسه مصاحبه، نتایج حاصل شد که زمینه انجام مرحله اعتباربخشی گردید. در بخش کمی، نمونه شامل ۳۰ نفر از متخصصان به صورت هدفمند و ۳۳۵ نفر از هنرآموزان بودند که به صورت تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. داده های حاصل از تحلیل اسناد با ابزار پرسشنامه محقق ساخته از طریق آزمون یومن ویتنی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: از یافته های این تحقیق، ارائه الگوی روش های آموزش و ارزیابی مولفه های اخلاق حرفه ای است که مورد تایید نمونه های مورد بررسی در این پژوهش قرار گرفته است. بطوریکه در عنصر روش های یاددهی - یادگیری نتایج آزمون یومن ویتنی مقدار آزمون $Z = -0.707$ در سطح معنی داری 0.0480 ، و در عنصر ارزیابی مقدار آزمون $Z = -0.247$ در سطح معنی داری 0.805 حاصل شده، لذا در هر دو عنصر تفاوت حاصله معنی دار نبوده و توزیع نظر متخصصان برنامه ریزی درسی و هنرآموزان در خصوص تناسب هر دو عنصر با مولفه های اخلاق حرفه ای از همخوانی و توافق برخوردار است.

نتیجه گیری: بررسی یافته ها نشان داد گزاره های الگوی نظری با گزاره های مستخرج در ارتباط با آموزش و ارزیابی مولفه های اخلاق حرفه ای - ای در مطالعات انجام شده همخوانی دارد و نتایج این پژوهش می تواند در طراحی برنامه های درسی رشته های فنی و مهارتی مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه ها: آموزش فنی و مهارتی، اخلاق حرفه ای، روش آموزش، روش ارزیابی

سر آغاز

آموزش و تربیت فنی و حرفه ای^۱، زیربنای توسعه و آموزش پایدار در همه کشورها است (۱) و به ابعادی از فرآیند آموزش اطلاق می شود که علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه فناوری ها و علوم مرتبط و مهارت های عملی، نگرش ها، ادراک و دانش مربوط به حرفه ها در بخش های اقتصادی و زندگی اجتماعی را نیز شامل می شود.

آموزش مبتنی بر شایستگی^۲، رویکردی در آموزش فنی و حرفه ای است که تمرکز بر شایستگی های حرفه ای دارد. شایستگی ها را به عنوان پیامدهای آموزشی در نظر می گیرد و فرایند نیازسنجی، طراحی و تدوین برنامه درسی و ارزشیابی بر اساس آنها انجام می شود.

عدم توجه کافی به شایستگی های محوری^۱ از جمله اخلاق حرفه ای در برنامه های درسی و تربیتی، یکی از نقاط ضعف نظام آموزشی فنی و مهارتی در سطوح مختلف آموزشی محسوب می شود. با تلاش متخصصان برنامه ریزی درسی در سال های اخیر، واحد درس اخلاق حرفه ای^۲ به مجموعه دروس شایستگی رشته های فنی و حرفه ای اضافه شده است. اما آموزش کیفی اخلاق حرفه ای به دلیل نبود راهکارهای مناسب جهت تدریس و ارزشیابی با چالش هایی مواجه است. از این رو طراحی الگوهایی که بیانگر چگونگی روش آموزش^۳ و ارزشیابی^۴ ویژه سازی شده در فرایند یادگیری اخلاق حرفه ای باشد، حائز اهمیت است.

نویسنده مسئول: نشانی الکترونیکی: majid.baygi@khu.ac.ir

شایستگی ها می توانند به شایستگی های فنی (در یک حرفه^۲ یا مجموعه ای از حرفه ها)، محوری و عمومی دسته بندی شوند. رسیدن فراگیران به حداقلی از همه شایستگی ها به عنوان هدف آموزش های فنی و حرفه ای در این رویکرد مورد توجه قرار می گیرد (۲).

اگر آموزش شایستگی های محوری بر شایستگی های فنی تقدم نداشته باشد، حداقل هم تراز با آن است. اگر فردی انبوهی از مهارت و دانش را داشته باشد ولی نتواند ارتباط برقرار کند، نمی تواند در جامعه زندگی و امرار معاش کند (۳).

"اخلاق حرفه ای" یکی از ارکان شایستگی های محوری در دنیای کار است و هدف از پرداختن به آن در تربیت نیروی کار ماهر، کسب مراتبی از سطوح شایستگی های در برخورد با چالش ها، مسائل اخلاق، حرفه و شغل و مشکلات مربوط به کار، استخدام، توسعه شخصی در اجتماع و زندگی می باشد (۴).

"اخلاق حرفه ای" عبارت است از: مجموعه قوانین اخلاقی که نخست از هویت حرفه یا شغل به دست آمده است. به تعبیری دیگر، "اخلاق حرفه ای، شاخه ای از اخلاق کاربردی است که به مباحث اخلاقی در حرفه می پردازد" (۵) اینکه اخلاق حرفه ای چیست و چه قدمت و جایگاهی در نظام های آموزشی دارد می توان گفت: "اخلاق حرفه ای پیشینه ای بیش از سه هزار سال در تمدن ایران باستان دارد و از منزلت اساسی در آموزه های اسلامی و جایگاه بنیادین در تمدن اسلامی برخوردار است. می توان اخلاق را مرکز و کانون تحولات دنیای آینده دانست (۶). امروزه به تبع تطور مفهوم حرفه، تنوع و درهم تنیدگی حرفه ها و چالش های فراوان برخاسته از جهانی شدن، اخلاق حرفه ای جایگاه راهبردی در محیط جهانی کسب و کار یافته است (۷). اخلاق کاری به عنوان یک هنجار اجتماعی، عاملی برای انجام درست کار توسط کارکنان است (۸). سود و زیان و مشروعیت و عدم مشروعیت یک سازمان با رعایت اصول اخلاق حرفه ای در آن سازمان مرتبط است (۹). یکی از محققان معتقد است: «اخلاق حرفه ای، مجموعه ای از هنجارهای اخلاقی پذیرفته شده است که از سوی سازمان ها و مجامع معتبر مقرر می شود تا مطلوب ترین روابط اجتماعی ممکن را برای اعضای خود در اجرای وظایف حرفه ای فراهم آورد (۱۰).

امانت داری، صداقت، وفاداری، خیر خواهی، فداکاری، رازداری، رعایت حریم شخصی افراد، احترام، انصاف، بخشودن از جمله اصول و مولفه های مرتبط با مفهوم اخلاق حرفه ای است. مسولیت پذیری^۸، عدالت^۹ و انصاف^{۱۰}، صداقت^{۱۱}، وفاداری^{۱۲} و احترام^{۱۳} به دیگران، مولفه های مشترک مورد نظر صاحب نظران اخلاق حرفه ای است که از منابع مطالعه و تحلیل شده پژوهش حاضر حاصل شده است (۱۱-۱۷).

محققان در حوزه آموزش فنی و مهارتی روش های متعددی را جهت تدریس بر شمرند. در آموزش فنی و مهارتی استفاده از رویکرد آموزش مبتنی بر شایستگی توصیه می شود که ناظر بر پیامدهای یادگیری است. مربی و هنرآموز به عنوان تسهیلگر در فرایند یادگیری، با توجه به نوع فعالیت و محیط یادگیری، فرصت های یادگیری را خلق و از روش های متنوع تدریس مانند سخنرانی، پرسش و پاسخ، روش

اکتشافی مبتنی بر پروژه های فردی و گروهی، ایفای نقش، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون مسئولیت پذیری، یادگیری مشارکتی بهره می برد (۲۱-۱۸). فرایند ارزشیابی در آموزش فنی و مهارتی، در رویکرد آموزش مبتنی بر شایستگی از استانداردهای شایستگی تبعیت می کند. روش ارزشیابی مبتنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، اظهار نظر و بحث گروهی، قضاوت گروهی معلمان، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری از روش های ارزشیابی شایستگی ها در آموزش فنی و حرفه ای محسوب می شود. روش های ارزشیابی بر مبنای مبانی نظری و نظر صاحب نظران اخلاق حرفه ای است که از منابع مطالعه و تحلیل شده پژوهش حاضر حاصل شده است. (۱۸-۲۳).

از این رو نگارندگان مقاله، بر مبنای تحقیقات پیشین و شایستگی های غیر حرفه ای مورد نیاز در رشته های فنی و مهارتی، مولفه های اخلاقی مسئولیت پذیری، وفاداری، صداقت، عدالت و انصاف و احترام به دیگران را به عنوان مولفه های اصلی اخلاق حرفه ای در طراحی الگوی موضوع تحقیق خود در نظر گرفتند و گویه های مرتبط با روش های آموزش و ارزشیابی از طریق مطالعات انجام شده، برگزاری جلسات مصاحبه در قالب گروه کانونی و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه محقق ساخته حاصل شد.

این مقاله با هدف "طراحی الگوی آموزش و ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی" ارایه شده است و سوالات آن به شرح زیر است:

- ۱- الگوی مطلوب روش های آموزش مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی کدام است؟
- ۲- الگوی مطلوب ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی کدام است؟
- ۳- میزان توافق گروه های مورد مطالعه در ارتباط با گویه های مرتبط با عنصر روش آموزش مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی چگونه است؟
- ۴- میزان توافق گروه های مورد مطالعه در ارتباط با گویه های مرتبط با عنصر ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی چگونه است؟

روش

رویکرد تحقیقی محققان حسب مفهوم ترکیبی^{۱۵} است و هدف آن کاربردی است، و برای انجام آن از روش "تحقیق توصیفی" بهره گرفته شده است (۲۴). به این ترتیب که در طراحی الگو با بهره گیری از یافته های مطالعات ادبیات و پیشینه پژوهش تحت عنوان "طراحی برنامه درسی درسی اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و حرفه ای و مطالعه به روش اسنادی، پژوهش ها و مقالات مرتبط اطلاعات مربوط به مولفه های اخلاق حرفه ای و گویه های مرتبط با روش های تدریس و روش های ارزشیابی جمع آوری شد و پس از حذف موارد تکراری و دسته بندی و تلخیص و تنظیم فهرست نهایی در قالب جلسات گروه کانونی، مولفه ها و ساختار الگو احصاء و پس از اتفاق نظر از سوی صاحب نظران،

برای تعیین روایی پرسشنامه از روش اعتباریابی محتوایی از نظر خبرگان استفاده شدو پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۷ تایید شد. داده های به دست آمده از پرسشنامه مذکور، از طریق آمار توصیفی میانگین، میانه، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی وآزمون یو من وایت نی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

در بخش نتایج کیفی تحقیق، ابتدا نگارندگان با جمع آوری، مطالعه و تحلیل کیفی منابع فارسی و انگلیسی نسبت به استخراج ۱۰ مولفه در ارتباط با مولفه های اخلاق حرفه ای شامل: مسئولیت پذیری، احترام به دیگران، رازداری، امانت داری، عدالت، صداقت، برتری جویی و رقابت طلبی، احترام به ارزش ها و هنجارها و همدردی با دیگران و روش های هر کدام مبادرت نمودند. در مرحله بعد فهرست مولفه ها و گویه ها در اختیار گروه کانونی قرار گرفت و طی سه جلسه نظرات اعضاء جمع آوری و جمع بندی شد به طوری که ۶ نفر از اعضاء نسبت به ادغام مولفه های: رازداری و امانت داری با هم در یک مولفه و ادغام مولفه های: احترام به دیگران، همدردی با دیگران و احترام به ارزش ها و هنجارها در یک مولفه توافق داشتند. همچنین ۷ نفر از اعضاء معتقد بودند مولفه " برتری جویی و رقابت طلبی " با بیانیه ارزش ها و اهداف کلان سند تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت و فرهنگ سازمانی دنیای کار سازگاری نداشته و می تواند موجبات انحراف نتایج تحقیق را فراهم آورد. پس از بحث در گروه، ۵ مولفه و گویه های آن در روش تدریس و روش های ارزشیابی مورد توافق اعضاء قرار گرفت. جدول شماره (۱)، مولفه ها و گویه های اولیه حاصل از برگزاری جلسات مصاحبه گروه کانونی را نشان می دهد.

نهایی شده و اعتباربخشی آن از نگاه متخصصین برنامه ریزی درسی و هنرآموزان انجام شد.

بخش کیفی تحقیق:

جامعه مورد مطالعه شامل ترکیبی از افراد دارای دانش و تخصص مرتبط با ماهیت موضوع پژوهش عبارت از ۳۰ نفر از متخصصان برنامه ریزی درسی دارای تجربه در برنامه ریزی درسی رشته های فنی و حرفه ای و ۲۵۵۰ نفر از هنرآموزان دارای تجربه تدریس دروس شایستگی های محوری بودند. در این بخش نمونه آماری به روش قضاوتی و با تشکیل گروه کانونی شامل: ۵ نفر از متخصصین برنامه ریزی و ۵ نفر از هنرآموزان دارای تجربه تدریس انتخاب شدند که از طریق مصاحبه طی سه جلسه نقطه نظرات ایشان دریافت واز طریق آن مولفه هاوگویه های اولیه استخراج و در مرحله بعد در تنظیم پرسشنامه بکار گرفته شد.

بخش کمی تحقیق:

در بخش کمی تحقیق، جامعه مورد مطالعه شامل ترکیبی از افرادی بود که با توجه به ماهیت موضوع پژوهش دارای دانش و تخصص بودند و عبارت بودند از ۳۰ نفر از متخصصان برنامه ریزی درسی دارای تجربه در برنامه ریزی درسی رشته های فنی و حرفه ای و ۲۵۵۰ نفر از هنرآموزان دارای تجربه تدریس دروس شایستگی های محوری و نمونه ها متشکل از همه ۳۰ نفر متخصص برنامه ریزی درسی به دلیل محدودیت حجم جامعه و ۳۳۵ نفر هنرآموز رشته فنی و حرفه ای بودند که از طریق جدول مورگان محاسبه شد. روش گزینش نمونه هنرآموزان به صورت تصادفی خوشه ای انجام شد.

برای گردآوری داده های مربوط به این پژوهش محققین از پرسشنامه محقق ساخته با مقیاس لیکرت، متشکل پنج مولفه مسئولیت پذیری؛ وفاداری؛ صداقت؛ عدالت و انصاف و احترام به دیگران و ۳۹ گویه بود.

جدول ۱: استخراج مولفه ها و گویه های اولیه بر مبنای جلسات مصاحبه گروه کانونی

مولفه های اخلاق حرفه ای	روش های تدریس	روش های ارزشیابی
مسئولیت پذیری	-سخنرانی -پرسش و پاسخ -روش اکتشافی مبنی بر -پروژه های فردی و گروهی -داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی -نمایش فیلم و اسلاید با مضمون مسئولیت پذیری	-قضاوت گروهی معلمان -ارزشیابی از عملکرد -اظهار نظر، بحث و گفتگوی گروهی -چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری -روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی
صداقت	-سخنرانی -داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی -طرح معماهای اخلاقی -بحث گروهی -نمایش فیلم و اسلاید با مضمون صداقت	-روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی -اظهار نظر و بحث گروهی -قضاوت گروهی معلمان -چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری
احترام به دیگران	-طرح معماهای اخلاقی -فعالیت گروهی و اردو ی تفریحی -نمایش فیلم و اسلاید با مضمون احترام به دیگران -روش اکتشافی مبنی بر پروژه های فردی و گروهی	-قضاوت گروهی معلمان -تدوین منشور اخلاقی توسط گروه -روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی -چک لیست مشاهده رفتار

عدالت	- سخنرانی - طرح معماهای اخلاقی - داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی - دعوت از متخصصین و صاحب نظران	- قضاوت گروهی معلمان - ارزشیابی از عملکرد - روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی - چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری
امانت داری	- داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی - بحث گروهی - نمایش فیلم و اسلاید با مضمون وفاداری - پرسش و پاسخ	- قضاوت گروهی معلمان - سنجش نگرش با مقیاس لیکرت - روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی - چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری

است؟" الگوی ارزشیابی مولفه های اخلاقی حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی با اجزا و عناصر زیر حاصل شد (نگاره ۱):

۱- مولفه های اخلاقی حرفه ای قابل آموزش در سطح ۲ و ۳ صلاحیت حرفه ای شامل مسئولیت پذیری؛ امانت داری؛ صداقت؛ عدالت و احترام به دیگران ۲- روش های تدریس مولفه های اخلاقی حرفه ای ۳- روش های ارزشیابی مولفه های اخلاقی حرفه ای.

در بخش نتایج کمی تحقیق، در ارتباط با پاسخ به سوال اول: "طراحی الگوی آموزش مولفه های اخلاقی حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی کدام است؟ الگوی آموزش مولفه های اخلاقی حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی حاصل گردیده و در پاسخ به سوال دوم: "طراحی الگوی ارزشیابی مولفه های اخلاقی حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی کدام

نگاره ۱: الگوی آموزش و ارزشیابی مولفه های اخلاقی حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی

گویه های عنصر روش آموزش مولفه های اخلاقی حرفه ای ۵۲/۶۰، انحراف معیار ۱/۰۶۸۵ و مقدار چولگی ۰/۰۴۵- می باشد. منفی بودن چولگی نشان دهنده آن است که تمرکز داده ها در قسمت راست توزیع قرار دارد (جدول ۲).

برای پاسخ به سوال سوم "میزان توافق گروه های مورد مطالعه در ارتباط با گویه های مرتبط با عنصر روش آموزش مولفه های اخلاقی حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی چگونه است؟" نتایج آمار توصیفی نشان داد که میانگین محاسبه شده نظرات هنرآموزان و متخصصان در ارتباط با

جدول ۲: نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در ارتباط با عنصر روش های یاددهی-یادگیری

متغیرها	میانگین	میان	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
تناسب روش های یاددهی-یادگیری	۵۲/۶۰	۵۳	۱/۰۶۸۵	-۰/۰۴۵	-۱/۰۵۰

در تفسیر نتایج آزمون یومن-ویتنی با استناد به مقدار آزمون ($0/707$)
 $Z=$ ، در سطح معنی داری $0/480$ ، تفاوت حاصله معنی دار نبوده و توزیع نظر متخصصان برنامه ریزی درسی و هنرآموزان در خصوص

تناسب روش های یاددهی-یادگیری برای دانش آموزان شاخه فنی و حرفه ای و کاردانش با مولفه های اخلاق حرفه ای از همخوانی و توافق برخوردار است (جدول ۳).

جدول ۳: تحلیل میزان تناسب عنصر روش های یاددهی-یادگیری مولفه های اخلاق حرفه ای

نوع پاسخگو	تعداد	میانگین	مجموع رتبه ها	Mann-Whitney U	Z
هنرآموزان	۳۳۵	۱۸۴/۱۳	۶۱۶۸۳	۴۶۴۷/۰۰	-۰/۷۰۷
متخصصان	۳۰	۱۷۰/۴۰	۵۱۱۲	Wilcoxon W	Asymp. Sig. (2-tailed)
کل	۳۶۵			۵۱۱۲/۰۰	۰/۴۸۰

برای پاسخ به سوال چهارم "میزان توافق گروه های مورد مطالعه در ارتباط با گویه های مرتبط با عنصر روش ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی چگونه است؟" نتایج آمار توصیفی نشان داد که میانگین محاسبه شده نظرات هنرآموزان و متخصصان در

ارتباط با گویه های عنصر روش ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای $59/40$ ، انحراف معیار $2/7306$ و مقدار چولگی $-0/203$ می باشد. منفی بودن چولگی نشان دهنده آنست که تمرکز داده ها در قسمت راست توزیع قرار دارد (جدول ۴).

جدول ۴: نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در ارتباط با عنصر ارزشیابی از آزمون یومن-ویتنی

متغیرها	میانگین	میان	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
تناسب شیوه های ارزشیابی	۵۹/۴۰	۵۹	۲/۷۳۰۶	-۰/۲۰۳	-۰/۷۵۵

در تفسیر نتایج آزمون یومن-ویتنی با استناد به مقدار آزمون Z ($-0/247$) در سطح معنی داری $0/805$ ، تفاوت حاصله معنی دار نبوده و توزیع نظر متخصصان برنامه ریزی درسی و هنرآموزان در خصوص

تناسب روش های یاددهی-یادگیری برای دانش آموزان شاخه فنی و حرفه ای و کاردانش با مولفه های اخلاق حرفه ای از همخوانی و توافق برخوردار است (جدول ۵).

جدول ۵: تحلیل میزان تناسب عنصر ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای با استفاده از آزمون یومن-ویتنی

نوع پاسخگو	تعداد	میانگین	مجموع رتبه ها	Mann-Whitney U	Z
هنرآموزان	۳۳۵	۱۸۴/۱۳	۶۱۶۸۳	۴۸۸۹/۰۰	-۰/۲۴۷
متخصصان	۳۰	۱۷۰/۴۰	۵۱۱۲	Wilcoxon W	Asymp. Sig. (2-tailed)
کل	۳۶۵			۶۱۱۶۹/۰۰	۰/۸۰۵

یادگیری و بهره مندی از فناوری های نوین در روش های تدریس توصیه می شود. نمایش فیلم و داستان گویی در ارتباط با مولفه های اخلاقی دو روش مشترک تدریس در بین روش های تدریس است که مورد توافق صاحب نظران است. این نتیجه با نتایج پژوهش های (۱۸-۲۳) همسویی و همخوانی دارد.

در مورد مولفه "مسئولیت پذیری" استفاده از روش های تدریس سخنرانی، پرسش و پاسخ، روش اکتشافی مبنی بر پروژه های فردی و گروهی، داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، نمایش فیلم و اسلاید

بحث

انتخاب راهبردهای یادگیری در ارتباط با آموزش مولفه های اخلاق حرفه ای باید به گونه ای باشد که تقویت انگیزه هنرجویان برای ایفای نقش فعال در فرآیند یادگیری را دربرداشته باشد. برای این منظور از روش های هم آموزی و بازدید از مراکز صنعتی مربوط و محیط های شغلی به حرفه موثر است. ارائه رویکرد یادگیری مشارکتی، طرح معماهای اخلاقی، بحث گروهی و روش های اکتشافی در تدریس، فراهم کردن شرایط تعامل موثر هنرجویان با هنرآموز و محتوا و محیط

معلمان، تدوین منشور اخلاقی توسط گروه، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، چک لیست مشاهده رفتار توصیه می شود. در مورد مولفه "عدالت" استفاده از روش های تدریس طرح معماهای اخلاقی، بحث گروهی، داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، دعوت از متخصصین و صاحب نظران و استفاده از روش های ارزشیابی، ارزشیابی از عملکرد، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری و فهرست واری توصیه می شود. در مورد مولفه "امانت داری" استفاده از روش های تدریس داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، بحث گروهی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون امانت داری، پرسش و پاسخ و استفاده از روش های ارزشیابی، قضاوت گروهی معلمان، سنجش نگرش با مقیاس لیکرت، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری توصیه می شود. (جدول شماره ۶).

با مضمون مسئولیت پذیری و استفاده از روش های ارزشیابی، ارزشیابی از عملکرد، اظهار نظر، بحث و گفتگوی گروهی، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی توصیه می شود. در مورد مولفه "صداقت" استفاده از روش های تدریس داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، طرح معماهای اخلاقی، بحث گروهی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون صداقت و استفاده از روش های ارزشیابی، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، اظهار نظر و بحث گروهی، قضاوت گروهی معلمان، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری توصیه می شود. در مورد مولفه "احترام به دیگران" استفاده از روش های تدریس طرح معماهای اخلاقی، فعالیت گروهی و اردوی تفریحی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون احترام به دیگران، روش اکتشافی مبنی بر پروژه های فردی و گروهی و استفاده از روش های ارزشیابی، قضاوت گروهی

جدول ۶: مولفه های اخلاقی حرفه ای مربوط به عناصر اصلی برنامه درسی درس اخلاق حرفه ای

مولفه اخلاق حرفه ای	روش تدریس	روش ارزشیابی
مسئولیت پذیری	سخنرانی، پرسش و پاسخ، روش اکتشافی مبنی بر پروژه های فردی و گروهی، داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون مسئولیت پذیری	قضاوت گروهی معلمان، ارزشیابی از عملکرد، اظهار نظر، بحث و گفتگوی گروهی، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی
صداقت	داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، طرح معماهای اخلاقی، بحث گروهی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون صداقت، سخنرانی	روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، اظهار نظر و بحث گروهی، قضاوت گروهی معلمان، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری
احترام به دیگران	طرح معماهای اخلاقی، فعالیت گروهی و اردوی تفریحی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون احترام به دیگران، روش اکتشافی مبنی بر پروژه های فردی و گروهی	قضاوت گروهی معلمان، تدوین منشور اخلاقی توسط گروه، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، چک لیست مشاهده رفتار
عدالت	طرح معماهای اخلاقی، سخنرانی، بحث گروهی، داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، دعوت از متخصصین و صاحب نظران	ارزشیابی از عملکرد، قضاوت گروهی معلمان، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری
امانت داری	داستان و حکایت از اسطوره های اخلاقی، بحث گروهی، نمایش فیلم و اسلاید با مضمون وفاداری، پرسش و پاسخ	قضاوت گروهی معلمان، سنجش نگرش با مقیاس لیکرت، روش ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی، چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری

استفاده از روش های قضاوت گروهی معلمان، سنجش نگرش با مقیاس لیکرت، تدوین منشور اخلاقی توسط گروه و بحث و گفتگوی گروهی از روش های ارزشیابی متناسب با مولفه های اخلاقی حرفه ای می باشد.

نتیجه گیری

در رشته های فنی و مهارتی، توجه به شایستگی های محوری مانند اخلاق حرفه ای و شایستگی های فنی موجب ارتقای کیفی صلاحیت های حرفه ای هنرجویان می شود. آموزش مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های فنی و مهارتی نیازمند الگویی است که مربیان و هنرآموزان از آن بهره ببرند. هدف این پژوهش طراحی الگوی آموزش و

ارزشیابی از مهمترین بخش ها و عناصر برنامه درسی محسوب می شود و روش و شیوه های ارزشیابی در کل فرآیند آموزش و پیامدهای یادگیری مؤثر است. لذا طراحی و شیوه ارزشیابی در برنامه درسی تلفیقی از اهمیت خاصی برخوردار است. بنابراین ضمن رعایت اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی - تربیتی در برنامه درسی ملی، اصول خاصی همچون عملکرد گرای، کل نگر، یادگیرنده محوری و بازخورد سازنده در اجرای چارچوب ارزشیابی شایستگی محور مورد تاکید است. استفاده از روش های چک لیست مشاهده رفتار و فهرست واری، ارزشیابی مبنی بر انجام پروژه فردی و گروهی از روش های مشترک ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای مورد توافق صاحب نظران و هنرآموزان است و

3.Training	آموزش
4. Evaluation	ارزشیابی
5. Technical and vocational education	آموزش فنی و حرفه ای
6. Competency based training	آموزش مبتنی بر شایستگی
7.Occupation	حرفه
8.Responsibility	مسئولیت پذیری
9.Justice	عدالت
10. Fairness	انصاف
11. Honesty	صداقت
12.Allegiance	وفاداری
13.Respect	احترام
14.Bailment	امانت داری
15.mixed	ترکیبی

References

- Jariani. A. (2013). Curriculum planning and technical and vocational education. Journal of Technical and Vocational Education Development Growth 8 (3): 9. (In Persian)
- Esmaili M. (2016). Rotations for change in vocational technical education in the second year of high school. Special Issue of Growth of Technical and Vocational Education: 7. (In Persian)
- Goetsch DL. (2009). The successful electronics technician; 12 essential strategies for building a winning career. Translated by: Samootti S. M, Esmaili M. (2011). Tehran: School Publications (In Persian).
- Azad E, Aghababaie H, Esmaili M, Dourandish AR, Kafashan M, Mehrzadegan M. (2018). Professional ethics. Tehran: publishing Company of Educational books. (In Persian).
- Qaramaleki A. (2012). An introduction to professional ethics. Tehran: Sarmad Publications. P. 175
- Amin Bidokhti A, Mardani E (2015). Relationship between mental health and professional ethics in nursing staff. Quarterly Journal of Medical Ethics; 9(31): 51
- Qaramaleki A. (2009). Professional ethics in the organization. 2nd Ed. Tehran: Research Institute of Cultural and Social Studies. P.31. (In Persian).
- Alizadeh S. (2019). Canonical analysis of the relationship between components of professional ethics and dimensions of social responsibility. Ethics in Science and Technology; 14 (1):117-123. (In Persian).
- Azizinejad B. (2018). Analyzing the relationships between work ethics, productivity and creativity. Ethics in Science and Technology; 13 (3):79-84. (In Persian).
- Golmohammadi R. (2017). Engineering ethics. Hamedan: Science Mana Publication. Pp. 52- 55. (In Persian).

ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای بود. برای این منظور الگوی تلفیق با استفاده از مطالعات انجام شده مرتبط با ادبیات موضوع و دریافت نظرات متخصصان حاصل شد. یافته ها در ارتباط با مولفه های اخلاق حرفه ای روش های تدریس و روش های ارزشیابی هر کدام از مولفه ها ابتدا در قالب گروه کانونی تعیین و با توافق نمونه های آماری مورد بررسی، شامل هنرآموزان و متخصصان برنامه ریزی درسی به دست آمد. در الگوی ارائه شده، علاوه بر روش های مشترک در تدریس و ارزشیابی برای مولفه های اخلاق حرفه ای روش های خاص هر مولفه مورد توجه قرار گرفته است.

الگوی حاضر که یک الگوی اختصاصی برای ارایه روش های تدریس و ارزشیابی مولفه های اخلاق حرفه ای است و برای نخستین بار در سطح کشور ارائه شده است که با توجه به استفاده از دیدگاه صاحب نظران پس از اعمال تعدیل در الگوی اولیه به تأیید رسیده است.

در بخش کیفی تحقیق، نکته قابل تامل اینکه براساس نتایج حاصل از گروه کانونی طی مصاحبات انجام شده، اعضای گروه بر "قضاوت گروهی معلمان" در ارزشیابی مولفه "مسئولیت پذیری" و "عدالت" تأکید داشتند اما در نتایج حاصل از پرسشنامه، پاسخ دهندگان روش ارزشیابی به شیوه قضاوت گروهی معلمان را انتخاب نکردند. همچنین روش تدریس "سخنرانی" برای آموزش مولفه های "عدالت" و "صداقت" در گروه های کانونی مورد تأکید بود که در پرسشنامه مورد انتخاب خیلی کم پاسخ دهندگان بود. لذا حاصل نظرات اعضای گروه کانونی، استخراج اولیه گویه ها و مولفه هایی بود که در بخش کمی و جمع آوری اطلاعات با ابزار پرسشنامه بکار بسته شد.

فقدان دسترسی به اسناد پژوهشی سایر کشورها در ارتباط با شیوه های تلفیق شایستگی های غیر فنی در برنامه های درسی و کم بودن تعداد مطالعات داخلی انجام شده در ارتباط با ارائه الگوها یا روش هایی جهت تلفیق مولفه های اخلاق حرفه ای در رشته های مهارتی از مهمترین محدودیت های پژوهش حاضر است.

الگوی طراحی شده می تواند برای برنامه ریزان درسی و هنرآموزان و مربیان رشته های فنی و مهارتی در شاخه فنی و حرفه ای و کار دانش هنرستان های کشور مورد استفاده قرار گیرد. همچنین این الگو می تواند برای سایر سطوح آموزش مهارتی از جمله آموزش عالی و آموزش های غیر رسمی مهارتی متناسب سازی شود.

ملاحظه های اخلاقی

در مقاله حاضر، با معرفی منابع مورد استفاده، اصل اخلاقی امانت داری علمی رعایت و حق معنوی مؤلفین آثار محترم شمرده شده است و سایر اصول اخلاق علمی نظیر راز داری، ناشناس بودن پاسخ دهندگان و رضایت آگاهانه جامعه مورد پژوهش رعایت شده است.

واژه نامه

- Non technical Competency شایستگی های محوری
- Professional Ethics اخلاق حرفه ای

- evaluating it from the perspective of curriculum specialists and technicians and technical teachers. Tehran: Islamic Azad University Science and Research Branch. (In Persian).
19. Moemeni H, Shariatmadari A, Naderi E. (2009). Competency-based curriculum in higher education. Scientific Journal of Education Research; 5(17): 1-28. (In Persian).
20. Arnold Denis G, Keith B. (2005). Business, ethics, and global climate change. Business & Professional Ethics Journal; 24(2):103-124. (In Persian).
21. Higher Education Council. (2012). National curriculum of the Islamic Republic of Iran. Tehran: Educational Research and Planning Organization. P. 15-49. (In Persian).
22. Khosh Kholgh I. (2016). Explaining the concept of competency-based evaluation and its patterns based on upstream documents of the fundamental transformation. Growth of Technical and Vocational Education; 78-83. (In Persian).
23. Khorshididi A. Malek Shahi Rad M. (2006). Educational evaluation. Tehran: Citroen Publishing. P. 37. (In Persian).
24. Naderi E, Seifnaraghi M. (2018). Research methods and its evaluation in human sciences. Tehran: Arasbaran Publishing. P.127 (In Persian).
11. Khaki G. (2013). Management of professional ethics in the organization in the manner of gentlemen. Tehran: Foujan Publications. Pp.76-88. (In Persian).
12. Gharamlaki A. (2012). Introduction to professional ethics. Tehran: Saramad Publications. P.19
13. Farmahini Farahani M. (2013). Components of the professional ethics of faculty members and its prioritization. Higher Education Letter; 6(22):1-4. (In Persian).
14. Hassani M. (2015). New approaches in moral education. Tehran: Madrasa Publications. P.189. (In Persian).
15. Davari Ardakani R. (2012). Ethics in modern age. Tehran: Sokhan Publishing. P. 35. (In Persian).
16. Ferrero A. (2006). Professional ethics in psychology facing disadvantaged social conditions in Argentina. Business & Professional Ethics Journal; 25(1): 81-92 .
17. Khayat Moghadam S, Tabatabai Nasab SM. (2016) Components of professional ethics in management. Ethics in Science and Technology; 11(1):127-136. (In Persian).
18. Dourandish AR. (2019). Designing a curriculum framework for industrial mechanics branch in secondary schools based on competency and